

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Wind op Land, provincie Noord-Holland

Advies over reikwijdte en detailniveau
van het milieueffectrapport

21 augustus 2014 / rapportnummer 2955-22

1. Hoofdpunten voor het milieueffectrapport (MER)

De provincie Noord-Holland wil de bestaande windturbines in de provincie herstructureren. Tegelijkertijd heeft de provincie met het Rijk afspraken gemaakt om meer windenergie op land op te wekken (in 2020 in totaal 685,5 MW). De provincie stelt daarom een structuurvisie herstructurering wind op land op. Daarin staan plaatsingsgebieden en spelregels (bijvoorbeeld voor landschap en herstructurering) voor windparken. Om de Provinciale Staten te ondersteunen bij de besluitvorming hierover wordt een MER opgesteld. De provincie heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna 'de Commissie')¹ om advies gevraagd over de gewenste inhoud van het MER.

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat, voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- een startkaart van mogelijk geschikte gebieden voor windenergie en een helder onderbouwde lijst van criteria, die samen duidelijk maken waarom geen potentieel geschikte gebieden voor windenergie worden gemist;
- een overzicht van de lopende initiatieven voor windenergie in de provincie waarbij per initiatief is aangegeven in hoeverre het past binnen de startkaart en dus of het al dan niet past binnen de provinciale criteria voor windenergie;
- een navolgbare uitvoering van het stappenplan zoals beschreven in de notitie reikwijdte en detailniveau (verder NRD) met daarbij een vergelijking van de milieueffecten en energieopbrengst van de onderzochte plaatsingsgebieden voor windenergie;
- het antwoord op de vraag of aantasting van natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden op voorhand is uit te sluiten — en de eventueel op te stellen Passende Beoordeling. Als aantasting niet is uit te sluiten, verken dan in het MER of de ADC-stappen² succesvol kunnen worden doorlopen.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient een publieksvriendelijke samenvatting bijzondere aandacht. Ze moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie bouwt in haar advies voort op de NRD. Dat wil zeggen dat ze in dit advies niet ingaat op de punten die naar haar mening in de NRD voldoende aan de orde komen.

¹ De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder 'Advisering' of door in het zoekvak het projectnummer 2955 in te vullen.

² Op grond van art. 19g en 19h van de Natuurbeschermingswet 1998 houdt dit in:

- A: zijn er Alternatieve oplossingen? Inclusief locatiealternatieven;
- D: zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang waarom deze structuurvisie toch gerealiseerd moet worden?
- C: welke Compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

2. Achtergrond

2.1 Doel structuurvisie

Uit de NRD blijkt dat de provincie de regie neemt over het aanwijzen van gebieden voor windenergie. Met de gemeenten wordt samengewerkt in gebiedsateliers voor de landschappelijke inpassing van windenergie. De provincie stelt echter de kaders vast en verdeelt de beschikbare ruimte.³

De provincie gaat gebieden uitsluiten voor windenergie en stuurt op een maximum aan windenergie in de provincie in 2020 (niet meer dan 685,5 MW). De resultaten van het MER en de structuurvisie worden vastgelegd in de provinciale verordening. De NRD gaat niet in op een eventuele doorgroei van windenergie na 2020. De Commissie adviseert in het MER uit te leggen waarom deze keuze is gemaakt.⁴

In de gemeente Hollands Kroon (in de Wieringermeer) is al veel windenergie in voorbereiding (ongeveer 350 MW), én er is ongeveer 170 MW aan bestaand vermogen elders in de provincie (dat niet vervangen of geherstructureerd hoeft te worden). Daarom blijft er voor de rest van de provincie een relatief beperkte opgave over van circa 160 MW bruto. De Commissie heeft begrepen dat de provincie hiervoor een 'overmaat' van gebieden wil aanwijzen zodat er speelruimte is mochten initiatieven voor windenergie later afvallen (planfalen).

De Commissie adviseert in het MER bovenstaande doelen duidelijk te omschrijven. Onderbouw daarbij welke 'overmaat' aan plaatsingsgebieden wenselijk is. Houd daarbij rekening met de situatie dat onverhoopt een deel van de huidige plannen in de kop van Noord-Holland niet gerealiseerd kan worden. Geef ook aan op welke wijze de 'overmaat' van gebieden ruimte biedt om de beste combinatie van gebieden vast te stellen (optimalisatie).

2.2 Lopende initiatieven

In de provincie Noord-Holland lopen verschillende initiatieven voor windenergie, die zich in uiteenlopende fasen van besluitvorming bevinden. Uit de NRD blijkt dat deze initiatieven pas ná deze procedure (al dan niet aangepast) in procedure kunnen komen. De Commissie adviseert in het MER deze initiatieven te benoemen en op kaart te zetten zodat voor een ieder duidelijk is om welke projecten het gaat. Verder adviseert ze om aan te geven in hoeverre ze voorkomen op de startkaart en dus passen binnen de provinciale criteria voor windenergie.

2.3 Besluitvorming

Neem in het MER een overzicht op van de te nemen besluit(en) en een globale tijdsplanning daarvoor. Laat schematisch zien hoe straks het proces van de toetsing aan de provinciale

³ Zie pagina 5 en 6 van de NRD.

⁴ Gezien het energieakkoord – dat een doorgroei voor wind op land bevat – en de potentie van Noord-Holland voor windenergie zou een doorkijk na 2020 logisch zijn.

verordening in zijn werk gaat. Wanneer zet de provincie provinciale coördinatie in en wanneer gaat zij over tot een provinciaal inpassingsplan?

Beschrijf in het MER het traject van vervolgbesluitvorming over windenergie in de provincie. Welke besluiten zijn daarin aan de orde? Benoem de (eventuele) onderzoekopgave voor vervolgbesluitvorming (bijvoorbeeld keuzes over de locaties en de daadwerkelijke opstellingen of inpassing) en welke keuzes of voorwaarden (bijvoorbeeld het landschappelijk kader) nog ruimte bieden aan gemeenten en private partijen.

3. Randvoorwaarden (spelregels)

3.1 Algemeen

De NRD gaat op pagina 10 in op randvoorwaarden uit de provinciale verordening (PRV) voor de herstructurering van windenergie buiten de Wieringermeer. De Commissie adviseert in het MER de achtergronden van de keuzes voor herstructurering uit te leggen, zoals de voorwaarde dat alleen een lijnopstelling (van minstens 6 turbines) acceptabel is. De Commissie gaat hieronder in op de voor het MER belangrijke milieugevolgen die verbonden zijn aan de keuze van deze spelregels.

3.2 Herstructurering en uitbreiding

De NRD noemt nog geen termijn voor de herstructureringsfase (de tijd dat oude en nieuwe turbines naast elkaar zullen bestaan). De Commissie adviseert in het MER wel een termijn te noemen. Bij het m.e.r.-traject in de Wieringermeer, in de kop van Noord-Holland, is een termijn tot 8 jaar genoemd, maar wordt ook rekening gehouden met een langere termijn. Geef aan hoe de organisatie van uitwisseling van bestaande 'windrechten' naar nieuwe rechten (op dezelfde of een andere locatie) wordt vormgegeven.

3.3 Landschap

De NRD geeft aan dat aan een landschappelijk kader gewerkt wordt. Dit kader is nu nog niet beschikbaar, maar later ten behoeve van het opstellen van het MER wel. De Commissie wacht de resultaten hiervan met belangstelling af.

De Commissie geeft in overweging in het MER een onderscheid te maken in bijvoorbeeld de volgende vier gebieden, met elk een eigen schaal en kenmerken:

1. de kop van Noord-Holland;
2. het open middegebied van de provincie;
3. stedelijke en industriële gebieden van Amsterdam en het Noordzeekanaalgebied;
4. de Haarlemmermeer en omstreken in het zuidelijk deel van de provincie.

Met behulp van een dergelijke indeling kunnen landschappelijke spelregels, maar ook spelregels voor de herstructurering en uitbreiding op maat gemaakt worden, passend bij de schaal en aard van deze gebieden.

Het gebiedsgerichte landschapskader kan ook duidelijk maken waar afwijking van de landschappelijke randvoorwaarde in de NRD van 'altijd een lijnopstelling met minstens 6 molens' denkbaar is. In Noord-Holland zijn hier voorbeelden van.⁵

4. Stappenplan, bepaling plaatsingsgebieden

De Commissie vindt de methode om met een stappenplan plaatsingsgebieden te selecteren een goede aanpak. In dit hoofdstuk gaat zij per stap kort in op beoogde aanpak.

4.1 Startkaart (stap 1)

4.1.1 Onderbouwing criteria en daardoor af te vallen gebieden

De Commissie adviseert de totstandkoming van de startkaart uit de NRD in het MER goed te onderbouwen. Motiveer de daarbij gehanteerde criteria. Paragraaf 3.2 van de NRD maakt het voor de Commissie nog niet duidelijk welke criteria hierbij gebruikt zijn. Zo is onduidelijk waarom gebieden zijn afgevallen die op voorhand geschikt lijken voor windenergie. Of, welk criterium is gebruikt voor de hoogtebeperking van luchthaven Schiphol? De Commissie adviseert in tegenstelling tot pagina 20 van de NRD in de startkaart alleen de harde belemmeringen van Schiphol op te nemen (waar geen twijfel over is).

Laat per criterium duidelijk op kaart zien welke gebieden afvallen.

4.1.2 Kanttekeningen bij de startkaart

De Commissie constateert dat het stappenplan leidt tot het progressief inperken van de plaatsingsgebieden die zijn opgenomen in de startkaart. Ze beveelt aan om de stappen in het onderzoek zo in te richten dat ze ook kunnen leiden tot opnieuw toevoegen van (delen van) plaatsingsgebieden die eerder, wellicht op al te algemene gronden, werden uitgesloten. Dat

⁵ Voorbeeld 1: In het Noordzeekanaalgebied en het Amsterdams havengebied is al sprake van clusters van windturbines (in plaats van lijnen), door het karakter van het havengebied zijn er kansen om windturbines te herstructureren in clusters, die goed aansluiten op het industriële karakter van het havengebied.

Voorbeeld 2: In de Wieringermeer is in het MER bij de landschappelijke toetsing van het voorkeursalternatief door bureau H+N+S een rij van 4 turbines of meer als uitgangspunt voor een herkenbare lijnopstelling gehanteerd.

kan door het uitvoeren van gevoeligheidsanalyses waarbij selectiecriteria meer of minder strikt worden gehanteerd.

Zo kan bijvoorbeeld op een andere manier worden omgegaan met de aan te houden afstand tot woonbebouwing. De Commissie heeft namelijk begrepen dat de startkaart tot stand gekomen is door een vaste afstand tot woonbebouwing aan te houden van 300–400 meter⁶. Hierbij is geen onderscheid gemaakt tussen vrij liggende (solitaire) woningen en clusters van woningen (lintbebouwing/woonkernen/bebouwde kom). Dit onderscheid is van belang omdat door deze werkwijze de geluidsbelasting op een enkele woning even zwaar scoort als geluidsbelasting op een heel dorp of woonwijk. Hierdoor kan een solitaire woning op voorhand (dat wil zeggen al in stap 1) plaatsing van turbines in gebieden onmogelijk maken.

De Commissie adviseert eerst een onderscheid te maken tussen vrij liggende (solitaire) woningen en clusters van woningen.⁷ Pas daarna een afstandscriterium op maat toe, zodat een optimale startruimte ontstaat.⁸

De Commissie constateert dat startkaart rekening houdt met beschermde natuurgebieden. Maar vergelijkt men de startkaart met de windmolenrisicokaart⁹, dan ligt een aantal potentiële plaatsingsgebieden in de meest risicovolle gebieden voor diverse vogelgroepen. Naar het oordeel van de Commissie is dit een aandachtspunt omdat voor een groot aantal vogel- en vleermuissoorten ecologische relaties — zoals foerageerbewegingen — zeker zo belangrijk zijn als de beschermde pleister- en broedgebieden. De Commissie adviseert de belangrijkste ecologische relaties in beeld te brengen en deze bij het vervolgonderzoek te betrekken (zie §6.2 van dit advies).

De Commissie adviseert afwegingen zoals hierboven genoemd te gebruiken om te bepalen hoe vanuit de startkaart kan worden toegewerkt naar een voorkeursalternatief, op een manier die ertoe leidt dat geen potentieel geschikte gebieden voor windenergie gemist worden en/of onterecht gebieden als geschikt voor windenergie worden aangewezen.

⁶ 300 meter of 4 x de ashoogte van de turbines.

⁷ De provincie werkt op dit moment aan de uitwerking van het afstandscriterium.

⁸ Bijvoorbeeld in het MER voor windenergie op Goeree is voor het aspect leefomgeving gekeken naar aanwezige bebouwing. Er is een contour van 450 meter rondom aaneengesloten woonbebouwing getrokken, die ongeveer overeenkomt met de wettelijke geluidnorm. Deze afstand is gehanteerd als een hard filter in een GIS-systeem en hierbinnen is plaatsing van windturbines uitgesloten. Vrij liggende bebouwing (gedefinieerd als woningen op meer dan 200 meter van elkaar) is vooralsnog niet meegenomen aangezien in de praktijk vaak passende oplossingen kunnen worden gevonden voor dergelijke woningen. Het op voorhand uitsluiten ervan zou beschikbare plaatsingsgebieden onnodig verkleinen en een te beperkt beeld geven van de beschikbare ruimte. Uiteraard zijn deze woningen wel relevant in vervolgstappen en in de effectbeoordeling van de plaatsingsgebieden.

⁹ Aarts, B. en L. Bruinzeel: De nationale windmolenrisicokaart voor vogels. Vogelbescherming, SOVON, Altenburg en Wymenga, 2009. Dit is een grove kaart die vooral gebruikt kan worden bij een eerste oriëntatie.

4.2 Stap 2 en 3, selectie clusters van plaatsingsgebieden en uitwerking per cluster

De Commissie kan door het ontbreken van het landschappelijke kader¹⁰ niet inhoudelijk reageren op de beoogde aanpak in dit kader voor deze stappen. De Commissie vindt voor het overige de aanpak in stap 2 en 3 logisch volgen uit het gekozen sturingsmodel van de provincie (strakke provinciale regie).

De Commissie adviseert bij de indeling van de clusters van plaatsingsgebieden rekening te houden met regionale landschapsverschillen en hier niet per definitie een generieke werkwijze voor de hele provincie te hanteren.

In §4.1 van dit advies is de Commissie al ingegaan op de omgang met belemmeringen van de luchthaven Schiphol.

4.3 Stap 4 en 5, begrenzen potentiële plaatsingsgebieden en te onderzoeken (clusters) van locaties

De NRD geeft aan dat nog niet duidelijk is hoe in deze stappen potentiële gebieden, (clusters van) locaties en/of alternatieven onderzocht worden op milieueffecten.

De Commissie adviseert op gebiedsniveau¹¹ of per clusters van plaatsingsgebieden alternatieven te ontwerpen die de hoeken van het speelveld laten zien, bijvoorbeeld drie alternatieven gericht op respectievelijk landschap, leefomgeving en energieopbrengst. Geef daarbij ook aan wat redelijkerwijs het maximum op te stellen vermogen bedraagt op gebiedsniveau of per clusters van plaatsingsgebieden. Onderbouw op basis hiervan het voorkeursalternatief (zie verder §5.3).

5. Alternatieven

5.1 Referentiealternatief

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten.

Het beschrijven van de autonome ontwikkeling is voor dit MER complex. Er is sprake van zowel vastgesteld beleid door het Rijk (de structuurvisie windenergie op land) als door gemeenten (gemeentelijk structuurvisies en plannen die ruimte bieden aan windenergie). Tegelijkertijd zijn er veel plannen in ontwikkeling (zoals de structuurvisies van de provincie Fryslân en Flevoland)¹², waarbij nog onduidelijk is hoe beleid hier vorm gaat krijgen. Ook zijn private

¹⁰ Zoals eerder in dit advies is gemeld, werkt de provincie nog aan een dergelijk beleidskader.

¹¹ Zoals bijvoorbeeld de gebiedsindeling die is voorgesteld in §3.3 van dit advies

¹² In de NRD worden deze ten onrechte tot de autonome ontwikkeling gerekend, omdat deze visies nog in procedure zijn.

plannen voor windenergie vaak al meerdere jaren in procedure. In de NRD worden sommige ervan wel tot de referentiesituatie gerekend (Wieringermeer) en andere (elders in de provincie) niet. Tot slot is er bestuurlijk (tussen gemeenten en provincie) verschil van inzicht over de status van plannen en projecten.

De Commissie adviseert daarom in afwijking van de NRD het volgende stappenplan, beschrijf:

1. eerst de huidige feitelijke situatie met betrekking tot windenergie (welke turbines zijn daadwerkelijk fysiek aanwezig¹³) inclusief de in aanbouw zijnde windturbines. Breng hierop vervolgens de turbines in mindering waarvan sloop voor 2020 al vaststaat;
2. het beleid voor windenergie:
 - a. op nationale niveau. Denk aan de structuurvisie wind op land en het haalbaarheidsonderzoek voor wind op zee binnen de 12-mijlszone.
 - b. op regionaal niveau. Welke plannen hebben de buurprovincies, interfereren deze mogelijk met de plannen van Noord-Holland (denk aan natuur en landschap)?
 - c. op lokaal niveau (bestemmingsplannen, structuurvisies en vergunningen).Motiveer per onderdeel duidelijk waarom de provincie de uitkomsten van dit beleid wel of niet tot de autonome ontwikkeling en daarmee de referentie rekent;
3. op basis hiervan een navolgbare referentie (afhankelijk van keuzes in stap 2), waarmee de alternatieven, clusters en/of plaatsingsgebieden vergeleken kunnen worden.

5.2 Vergelijking alternatieven/clusters/plaatsingsgebieden

Uit de NRD blijkt dat de keuze nog niet gemaakt is of milieueffecten per alternatief, 'clusters van plaatsingsgebieden' of per plaatsingsgebied beschreven en vergeleken worden in het MER. De Commissie vindt het hierbij belangrijk dat op basis van de uiteindelijke vergelijking (welke dat ook wordt) inzicht ontstaat in de milieueffecten van elk geselecteerd plaatsingsgebied en de milieoverschillen ten opzichte van de referentiesituatie.

5.3 Voorkeursalternatief (VKA)

De Commissie adviseert via een optimalisatieproces tot een VKA te komen, waarbij de robuustheid van de locaties een rol speelt. Voer daartoe een ruwe risicoanalyse uit waarin de mate van milieuhinder (zoals geluid en natuur) wordt betrokken en ook concurrerende ruimtelijke claims (anders dan windenergie) op de geselecteerde gebieden.

Onderbouw het VKA met behulp van de resultaten van het stappenplan en maak de (milieu)afwegingen die daarbij zijn gemaakt, goed zichtbaar. Door niet alleen de eindvariant te scoren maar ook tussenstadia wordt voor belanghebbende omwonenden duidelijk wat er is gedaan om het plan te optimaliseren en op welke wijze de milieoverschillen tussen plaatsingsgebieden bepalend zijn geweest voor de uiteindelijke selectie van gebieden in de structuurvisie.

¹³ Figuur 1.1 in de NRD geeft al een goede voorzet.

6. Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

6.1 Woon en leefmilieu

6.1.1 Geluid

De NRD is niet duidelijk over het criterium dat bij het beoordelen van de geluidbelasting zal worden gebruikt. In tabel 6.1 van de NRD geldt als criterium voor geluid dat de aantallen woningen per geluidbelastingcategorie zichtbaar worden gemaakt. Op pagina 15 van de NRD is ook sprake van een 47 dB-contour.¹⁴ Uit de NRD kan ook gelezen worden dat ‘afstandscirkels rond woningen’ zullen worden gebruikt in plaats van geluidcontouren c.q. belastingcategorieën. Beide aanpakken zijn goed mogelijk. De Commissie adviseert de afstandscriteria in het stappenplan zodanig te kiezen dat recht wordt gedaan aan cumulatie van geluidsbelastingen (grotere afstand bij meer turbines) en woonclusters (grotere afstand om grote groepen woningen extra te beschermen).¹⁵

6.1.2 Slagschaduw en externe veiligheid

De Commissie schat in dat in dit MER geluid vrijwel altijd de maatgevende factor zal zijn. Hierdoor zullen slagschaduw en externe veiligheid waarschijnlijk niet of nauwelijks onderscheidend zijn bij de vergelijking van alternatieven in het MER. Wanneer er veel woningen binnen 600 of 1000 meter liggen — de criteria voor geluid — zullen meer turbines alleen via een stilstandsvoorziening aan de eisen kunnen voldoen waardoor de energieopbrengst (licht) daalt. Analoog aan geluid kunnen bij grotere aantallen woningen binnen deze afstanden negatievere scores worden toegekend.

6.2 Natuur

De Commissie adviseert het beoordelingskader van het thema natuur in de NRD uit te breiden met de onderwerpen:

- effect op de jaarlijkse (internationale) vogeltrek langs de kust, Waddenzee en het IJsselmeergebied;
- effect op trekroutes van vleermuispopulaties.

Door deze onderwerpen toe te voegen ontstaat — los van de toetsing aan wettelijke kaders — inzicht in de belangrijkste verschillen in natuureffecten. De Commissie gaat hieronder in meer detail in op de uitwerking van natuur in de NRD en de omgang met beschermde gebieden en soorten.

¹⁴ De Commissie adviseert voor een goede vergelijking dan bovendien de 42 dB-contour te gebruiken.

¹⁵ Zo kan bij meer dan 5 turbines het aantal woningen binnen een afstand van 600 m worden geïnventariseerd (waarbij mitigatie nodig zal zijn vanwege cumulatie van geluid) en het aantal woningen binnen 1000 m (waarbij de geluidbelasting tussen de 42 - 47 dB zal liggen). Grote aantallen woningen binnen deze cirkels (vanaf de rand van het plaatsingsgebied) kan dan negatiever worden gescoord dan kleine aantallen woningen zodat recht wordt gedaan aan de haalbaarheid (600 m) en leefbaarheid (1000 m).

6.2.1 Beschermden soorten

Windturbines kunnen in de gebruiksfase gevolgen hebben voor de staat van instandhouding van vogels en van vleermuizen die op rotorbladhoogte vliegen. Voor vogels kan daarbij, aanvullend op de soorten waarvoor externe werking in het kader van Natura 2000 van belang is (zie §6.2.2 van dit advies), worden gekeken naar wintergasten, weidevogels en gebieden met 'stuwtrek' (sterk geconcentreerde seizoenstrek). Ga in op de gevolgen van extra sterfte, barrièrewerking en verstoring voor de staat van instandhouding van de betreffende soorten.

In de aanlegfase kunnen biotopen worden vernietigd van beschermde planten en dieren. Ga ook in op de gevolgen van vernietiging van dergelijke biotopen. Beschrijf op hoofdlijnen wat effecten op beschermde soorten betekenen voor de vergunbaarheid voor grootschalige windenergie in het studiegebied en in hoeverre mitigerende maatregelen mogelijk zijn.

6.2.2 Beschermden gebieden

Vermeld in het MER de Natura 2000-gebieden, Beschermden natuurmonumenten en gebieden die behoren tot de (herijkte) EHS duidelijk op kaart. Typeer de gebieden kort en noem de belangrijkste kwaliteiten.

Beschermden natuurmonumenten en (herijkte) EHS

Bouwen van windturbines binnen de weidevogelleefgebieden, Ecologische Hoofdstructuur (EHS) of ecologische verbindingzone wordt in de NRD op voorhand uitgesloten. Onduidelijk is of dit ook voor Beschermden natuurmonumenten geldt (voor zover geen EHS). Geef aan of ruimtebeslag aan de orde kan zijn en, zo ja, in welke gebieden. Ga ook in op de eventuele gevolgen voor het natuurschoon, de natuurwetenschappelijke betekenis en de relevante flora en fauna.

Natura 2000 en Passende Beoordeling

Uit de Passende Beoordeling en de aanvulling daarop bij de Structuurvisie wind op land 2013 van het Rijk¹⁶ blijkt dat aantasting van natuurlijke kenmerken niet is uit te sluiten voor windenergie in Noord-Holland (bijvoorbeeld rondom de Wieringermeer).

Uit de NRD blijkt echter dat eerst een toets zal worden uitgevoerd om na te gaan of significante negatieve gevolgen voor Natura 2000-gebieden in en rondom de provincie Noord-Holland niet zijn uit te sluiten. De Commissie beveelt aan om deze toets formeel de status van Oriëntatiefase of Voortoets van de Passende Beoordeling te geven. Een dergelijke Voortoets is bij uitstek geschikt om van verschillende alternatieven de gevolgen voor instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden in beeld te krijgen en eventueel te optimaliseren (zie ook §4.3 en §5.3 van dit advies). Als het VKA is bepaald en mogelijk significante negatieve gevolgen daarbij niet zijn uit te sluiten moet een volledige Passende Beoordeling onderdeel zijn van het MER.

Ga in de Voortoets en in de (eventuele) Passende Beoordeling in op de gevolgen van direct ruimtebeslag (habitats en leefgebied soorten) en kans op extra sterfte, barrièrewerking en

¹⁶ Zie bijvoorbeeld pagina 17, van de Passende Beoordeling, versie november 2013.

verstoring voor vogelsoorten en vleermuizen (Meervleermuis) waarvoor instandhoudingdoelstellingen in de omliggende Natura 2000-gebieden zijn geformuleerd. Breng hiervoor de relevante broedgebieden, slaapplekken en foerageergebieden en de dagelijkse pendelbewegingen tussen deze gebieden in beeld. Gezien de globaliteit van de beoordeling voldoet in eerste instantie een stoplichtbenadering, waarbij de belangrijkste risico's in beeld worden gebracht. Indien relevant, geef aan in hoeverre mogelijk significant negatieve gevolgen kunnen worden gemitigeerd.

Verkenning vervolg en ADC-stappen

Indien uit de (eventuele) Passende Beoordeling blijkt dat aantasting van natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden niet op voorhand is uit te sluiten, kan onderzocht worden of het met uitzonderen van delen van het studiegebied in het VKA aantasting wel op voorhand is uit te sluiten. Ook het verkennen van mogelijkheden in het MER om bij knelpunten eerst een ecologische overwaarde te creëren – door bijvoorbeeld natuurwaarden gericht te versterken – kan een optie zijn.

Indien aantasting van natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden in het VKA niet op voorhand is uit te sluiten is het noodzakelijk voor de besluitvorming de ADC-stappen² te doorlopen. Verken hiertoe in het MER hoe de zogenaamde ADC-stappen met succes kunnen worden doorlopen. Geef hierbij ook aan hoe eventueel noodzakelijke compensatie eruit zou kunnen zien en hoe dit geborgd kan worden.

6.3 Landschapstypen

De Commissie heeft geen verdere opmerkingen bij de aanpak in het beoordelingskader van de NRD. Het is daarbij wel belangrijk dat de effecten op het landschap via het MER 'beleefbaar worden gemaakt' door voorbeelden op te nemen van de inpassing van turbines in verschillende landschapstypen die representatief zijn voor Noord-Holland maar niet noodzakelijk met concrete locaties uit deze provincie overeenkomen. Maak daarbij gebruik van bijvoorbeeld montagefoto's (vanuit verschillende invalshoeken en op ooghoogte), tekeningen en schetsen, en zo mogelijk 3D-beeldmateriaal.

6.4 Energieopbrengst

De NRD gaat niet in op verschillen in energieopbrengst tussen gebieden/alternatieven. Dit is van belang omdat niet alle plaatsingsgebieden dezelfde energieopbrengst (en milieueffecten) zullen hebben. Belangrijk doel van het MER is om duidelijkheid te verschaffen over de verhouding tussen milieuwinst (energieopbrengst) en nadelige effecten (hinder, natuur, landschap). Gezien de windsnelheid binnen de provincie (6,5 tot 9,5 m/s op 100 m hoogte) kan die verhouding sterk verschillen.

De Commissie adviseert daarom het thema energieopbrengst aan het beoordelingskader van de NRD toe te voegen.

7. Overige aspecten

7.1 Vorm en presentatie

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. Presenteer de vergelijking bij voorkeur met behulp van tabellen, figuren, kaarten en ander beeldmateriaal. Zorg ervoor dat:

- het MER zo beknopt mogelijk is, onder andere door achtergrondgegevens niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst zijn opgenomen;
- recent, goed leesbaar kaartmateriaal is gebruikt, met duidelijke legenda.

7.2 Samenvatting van het MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de resultaten van het stappenplan;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van het VKA en de onzekerheden en leemten in kennis die daarbij aan de orde zijn;
- de vergelijking van de plaatsingsgebieden en de argumenten voor de selectie van het VKA.

Nut en noodzaak

De Commissie geeft in overweging om in de samenvatting ook in te gaan op nut en noodzaak van windenergie in relatie tot andere vormen van (duurzame) energie en aan te geven in hoeverre de structuurvisie flexibel is om eventueel innovatieve vormen van windenergie in te passen (grotere turbines, andere systemen). Beide zijn vragen die regelmatig in de publieke en politieke discussie een belangrijke rol spelen.

7.3 Leemten in milieu-informatie

Voor het onderdeel 'leemten in milieu-informatie' heeft de Commissie verder geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau MER

Initiatiefnemer: Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland

Bevoegd gezag: Provinciale Staten van de provincie Noord-Holland

Besluit: Vaststellen van een wijziging van de Structuurvisie Noord-Holland 2040, de Provinciale Ruimtelijke Verordening en het beleidskader Wind op land

Categorie Besluit m.e.r.: plan-m.e.r. vanwege kaderstelling voor categorie D22.2 en vanwege passende beoordeling

Activiteit: aanwijzen van ruimte voor de realisatie van windparken en vaststellen van kaders voor de herstructurering en inpassing van windparken

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in Staatscourant van: 18 juni 2014

ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 19 juni tot en met 30 juli 2014

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 2 juni 2014

advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 21 augustus 2014

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

dhr. ir. P. van der Boom

dhr. drs. S.J. Harkema (secretaris)

dhr. drs. S.R.J. Jansen

dhr. ir. W.H.A.M. Keijsers

mw. drs. J.G.M. van Rhijn (voorzitter)

dhr. drs. G. de Zoeten

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie heeft de hierna genoemde informatie van het bevoegde gezag ontvangen. Deze informatie vormt het uitgangspunt van haar advies. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de Commissie een locatiebezoek afgelegd. Meer informatie over de werkwijze van de Commissie vindt u op www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advies:

- Notitie reikwijdte en detailniveau milieueffectrapportage Herstructurering Wind op Land Noord-Holland, 21 mei 2014

De Commissie heeft geen zienswijzen of adviezen via bevoegd gezag ontvangen.

**Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport
Wind op Land, provincie Noord-Holland**

ISBN: 978-90-421-3992-3

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

